

Begin november werd Mountbattens standpunt aan van Mook, Helfrich en van Oyen bekend: geen Nederlandse strijdkrachten op Java en Sumatra, zolang Nederland niet bereid was met de Republiek te onderhandelen. Door Helfrich en van Oyen werd elke vorm van onderhandelen afgewezen maar van Mook zag contact met de Republiek als onontkoombaar en werd in die opvatting versterkt, toen hem op 6 december in een bespreking te Singapore met Mountbatten en diens chef, de *Chief of the Imperial General Staff*, Field Marshal Alanbrooke, bleek dat de Britten onder geen beding grootscheepse militaire operaties in Indië wilden ondernemen. Ook Helfrich en van Oyen namen aan die bespreking deel – beiden werden er diep ontsteld toen zij uit een antwoord van van Mook op een hem gestelde vraag vernamen dat deze er, zonder hen in te lichten, mee akkoord was gegaan dat de bataljons oorlogsvrijwilligers vooreerst op Malakka zouden worden geconcentreerd.¹ Die ontsteltenis droeg er toe bij dat voor van Mook kwam vast te staan dat hij, wilde hij naar een akkoord met de Republiek streven (hij wist dat het *Knip* Sjahrir tot onderhandelingen gemachtigd had), zo spoedig mogelijk zowel Helfrich als van Oyen diende te doen vervangen door gezagdragers die mèt hem van mening waren dat Nederland de Indonesische nationalisten veel verder tegemoet diende te komen dan tot dusver het geval was geweest – trouwens, zijn verhouding met Helfrich was in de oorlogsjaren slecht geweest en van Oyen zag hij als weinig kapabel.

Dat deed twee vragen rijzen: hoe kon het kabinet-Schermerhorn er voor gewonnen worden, de gehele Indonesië-politiek een nieuwe grondslag te geven, en hoe kon de Republiek er toe worden bewogen, harerzijds die grondslag te aanvaarden? Op het tweede kon hij geen invloed uitoefenen, op het eerste wèl. Een moeilijke zaak! In Nederland lag zij moeilijk doordat het kabinet-Schermerhorn het 'onaanvaardbaar' had uitgesproken over Soekarno en in Indië overheerste bij de Nederlandse en Indisch-Nederlandse bevolkingsgroepen, beide diep ontsteld door de berichten over de *Bersiap*-terreur, de behoefte om met geweld een einde te maken aan de Republiek. Ook met *die* factor moest de

¹ Van Mook zei later aan de Enquêtecommissie dat hij zich tenslotte bij de houding van de Engelsen had neergelegd omdat hij 'daarover niet voortdurend ruzie [had] willen maken.' (getuige van Mook, *Enq.*, dl. VIII c, p. 1316).